

Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården?

Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården

Vem får ordinera läkemedel?

Läkare, tandläkare och sjuksköterskor får ordinera läkemedel. Ordinationen ska vara skriftlig. Läkemedel får ordineras muntligt endast när patienter behöver läkemedel omedelbart. Ordinationen ska då dokumenteras och signeras i efterhand av den som ordinerat läkemedlet. Om den som ordinerat läkemedlet inte kan dokumentera själv, ska en sjuksköterska göra det.

Ordinera läkemedel enligt generella direktiv

Läkare får ordinera läkemedel enligt generella direktiv. Det betyder att ordinationen gäller för alla patienter som har ett visst hälsotillstånd på en och samma vårdenhets, utan att en individuell ordination behövs. Läkemedel som ordinerats enligt generella direktiv får bara ges till en patient efter att en sjuksköterska har gjort en bedömning av behovet. Ordinationer enligt generella direktiv ska ges restriktivt och omprövas regelbundet.

Ordinera läkemedel för vaccination

En specialistsjuksköterska med inriktning mot distriktssköterska eller hälso- och sjukvård för barn och ungdomar får ordinera läkemedel för vaccination till barn och vuxna enligt de nationella vaccinationsprogrammen. Det gäller också sjuksköterskor som har en annan likvärdig utbildning. Sjuksköterskor som har gått en utbildning inom området får ordinera läkemedel för vaccination till vuxna enligt vissa av de nationella vaccinationsprogrammen. Det är verksamhetschefen som ansvarar för att det görs en bedömning av utbildningarna.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får ordinera läkemedel?](#)

Vem får förskriva och rekvirera läkemedel?

Läkare får förskriva och rekvirera läkemedel och teknisk sprit för behandling av patienter. För vissa läkemedel finns dock särskilda krav. Till exempel krävs viss specialistkompetens eller dispens från Läkemedelsverket för att ett apotek ska få lämna ut narkotikaklassade läkemedel för behandling av adhd hos barn och ungdomar.

Tandläkare får förskriva de receptbelagda läkemedel som Läkemedelsverket har bestämt och som ska användas:

- lokalt i munhålan och på angränsande vävnader
- för behandling och förebyggande behandling av sjukdomar i eller på tänderna eller på angränsande vävnader.

Tandläkare får också förskriva och rekvirera teknisk sprit.

Tandläkare får till sin praktik rekvirera läkemedel i den omfattning som behövs för den odontologiska yrkesutövningen med de begränsningar som Läkemedelsverket har angett.

Tandhygienister får förskriva och rekvirera läkemedel på odontologiska indikationer för behandling av patienter. Läkemedel för lokalbedövning och denaturerad teknisk sprit får de bara rekvirera till egen praktik. I Läkemedelsverkets föreskrifter finns en lista på läkemedel som tandhygienister får förskriva och rekvirera.

Barnmorskor får förskriva läkemedel i födelsekontrollerande syfte. För att få göra det behöver de ansöka hos Socialstyrelsen och få ett bevis om förskrivningsrätt. I Läkemedelsverkets föreskrifter finns en lista på läkemedel som barnmorskor får förskriva och rekvirera.

Sjuksköterskor med särskild vidareutbildning och särskild tjänst får förskriva vissa läkemedel. Det gäller till exempel distriktsjuksköterskor i kommunens hälso- och sjukvård. För att få förskrivningsrätten behöver de ansöka hos Socialstyrelsen och få ett bevis om den. I Socialstyrelsens föreskrifter finns en lista på läkemedel som sjuksköterskor får förskriva.

Optiker med särskild utbildning får rekvirera läkemedel i form av ögondroppar. För att få göra det behöver de ansöka hos Socialstyrelsen och få ett beslut. I Läkemedelsverkets föreskrifter finns en lista på läkemedel som optiker får rekvirera.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får förskriva och rekvirera läkemedel?](#)

Vem får administrera läkemedel?

Läkare, sjuksköterskor och tandläkare får iordningställa, administrera och överlämna läkemedel.

Biomedicinska analytiker, tandhygienister, röntgensjuksköterskor och de **barnmorskor som inte är sjuksköterskor** är behöriga att iordningställa, administrera och överlämna läkemedel inom sina respektive kompetensområden.

Huvudregeln är att den som iordningställt ett läkemedel också ansvarar för att ge det till patienten. Någon annan behörig hälso- och sjukvårdspersonal än den som har iordningställt läkemedlet får administrera eller överlämna det om det är förenligt med en god och säker vård av patienten. Det iordningställda läkemedlet ska då märkas.

Apotekare och receptarier får iordningställa och överlämna läkemedel men inte administrera det.

Optiker som är behörig att rekvirera vissa ögondroppar får iordningställa och administrera dem, dock inte till barn under åtta år.

Sjukhusfysiker får iordningställa radioaktiva läkemedel och överlämna radioaktiva läkemedel som ges oralt.

Fysioterapeuter får iordningställa, administrera och överlämna läkemedel som ska ges till patienter i samband med fysioterapi.

I ambulanssjukvården och räddningstjänsten får personal utan legitimation iordningställa och administrera medicinsk oxygen om den ansvariga läkaren har ordinerat det enligt generella direktiv.

Studenter som gör praktisk tjänstgöring i hälso- och sjukvården får iordningställa, administrera och överlämna läkemedel under tillsyn av legitimerad sjuksköterska, läkare, tandläkare, fysioterapeut, sjukhusfysiker, biomedicinsk analytiker, tandhygienister, röntgensjuksköterskor och de barnmorskor som inte är sjuksköterskor.

Annan personal får iordningställa, administrera och överlämna läkemedel om de fått uppgiften delegerad av en läkare, tandläkare eller sjuksköterska.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får iordningställa, administrera och överlämna läkemedel?](#)

Vem får delegera läkemedelshantering?

Läkare, tandläkare och sjuksköterskor får delegera arbetsuppgifterna att iordningställa, administrera och överlämna läkemedel till annan personal.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får delegera läkemedelshantering?](#)

Vem får föra patientjournal?

Den som har legitimation eller särskilt förordnande och den som jobbar som kurator i den allmänna hälso- och sjukvården är skyldig att föra patientjournal. Den som inom den enskilda hälso- och sjukvården biträder en legitimerad yrkesutövare är också skyldig att föra journal. Annan personal som vårdar en patient kan föra patientjournal.

Vårdgivaren ska ha rutiner för hur patientuppgifter ska dokumenteras i patientjournaler.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får föra patientjournal?](#)

Vem får sätta id-band på en patient?

Det finns inga särskilda regler för vem som får sätta id-band på en patient. Det är ofta verksamhetschefen eller den arbetsledande chefen som fördelar arbetsuppgiften.

För många arbetsuppgifter i hälso- och sjukvården och tandvården finns det inga särskilda regler om vem som får utföra dem. Det betyder att hälso- och sjukvårdspersonal med rätt kompetens kan utföra arbetsuppgiften.

Vårdgivaren ansvarar för att planera, leda och kontrollera verksamheten så att den lever upp till kravet på god vård enligt allmänna regler i hälso- och sjukvården och tandvården. De allmänna reglerna ger en ram för hur arbetsuppgifter kan fördelas. De mest grundläggande reglerna rör vårdgivarens och hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar.

För att sätta id-band på en avliden person gäller särskilda regler.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får sätta id-band på en patient?](#)

Vem får bestämma om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård?

Hälso- och sjukvårdspersonal gör bedömningen

Den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen som behandlar en patient ansvarar för att bedöma om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan göras som egenvård. Den som har gjort bedömningen ansvarar också för att informera, planera, dokumentera, följa upp och ompröva egenvården. Om patienten behöver hjälp med egenvården ska den som gör bedömningen samråda med den som ska ansvara för hjälpen, till exempel en närstående, personal på HVB-hem eller socialnämnden.

Vårdgivaren ansvarar för rutiner

Vårdgivaren ansvarar för att det finns rutiner för egenvård i ledningssystemet.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får bedöma om egenvård?](#)

Vem får skriva remiss?

Verksamhetschefen ansvarar för att det finns rutiner för hur remisser hanteras i verksamheten. Det ska finnas dokumenterade rutiner för vem eller vilka som får skriva remisser. Det innebär till exempel att en fysioterapeut kan skriva remisser om rutinerna tillåter det.

Inkommande remisser eller remissvar ska bedömas av personal med formell och reell kompetens för uppgiften.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får hantera remisser?](#)

Vem får informera om provsvar?

Det finns inga särskilda regler för vem som får informera om provsvar med undantag för provsvar efter anonym hiv-provtagning om personen är smittad och vid konstaterad smitta av andra allmänfarliga sjukdomar som till exempel multiresistenta bakterier (MRSA, Meticillinresistenta Staphylococcus aureus). Då ska en läkare informera om resultatet och ge förhållningsregler för att förhindra att smittan sprids.

För många arbetsuppgifter i hälso- och sjukvården och tandvården finns det inga särskilda regler om vem som får utföra dem. Det betyder att hälso- och sjukvårdspersonal med rätt kompetens kan utföra arbetsuppgiften.

Vårdgivaren ansvarar för att planera, leda och kontrollera verksamheten så att den lever upp till kravet på god vård enligt allmänna regler i hälso- och sjukvården och tandvården. De allmänna reglerna ger en ram för hur arbetsuppgifter kan fördelas. De mest grundläggande reglerna rör vårdgivarens och hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får informera om provsvar?](#)

Vem får skriva intyg?

Det finns många regler om vem som får skriva intyg i hälso- och sjukvården och tandvården. Här redovisar vi några av de vanligaste områdena där intyg behövs.

Den som skriver ett intyg ska alltid ha tillräcklig kompetens och erfarenhet och vara opartisk.

Intyg om den vård som patienten har fått

Den som är skyldig att föra patientjournal ska skriva intyg om patientens vård om en patient vill ha det.

Intyg och utlåtanden i samband med brott

Rättsintyg i samband med brott ska skrivas av legitimerad läkare, till exempel vid kroppsundersökningar på brottsoffer eller på den som är misstänkt för ett brott.

Utlåtanden om rättspsykiatrisk undersökning och intyg om personutredningar ska skrivas av läkare som har utsetts av Rättsmedicinalverket. Läkaren ska också ha specialistkompetens i rättspsykiatri, allmän psykiatri eller barn- och ungdomspsykiatri. För de två sistnämnda krävs dessutom att läkaren har erfarenhet från rättspsykiatriska undersökningar. Socialstyrelsen kan ge undantag från kravet på specialistkompetens efter samråd med Rättsmedicinalverket.

Intyg vid godmanskap och förvaltare

När en person får en god man eller förvaltare kan domstolen behöva ett intyg om personens hälsotillstånd. Det intyget ska skrivas av legitimerad läkare.

Intyg för tvångsvård (vårdintyg)

Intyg om att en patient behöver tvångsvård, det vill säga vårdintyg, ska skrivas efter en särskild undersökning. Undersökningen ska göras av legitimerad läkare i allmän tjänst eller läkare som har avtal med landstinget om att göra såna undersökningar.

Intyg för statligt tandvårdsstöd

För att en person ska kunna få särskilt tandvårdsbidrag till förebyggande tandvård hos en tandläkare eller tandhygienist krävs oftast ett läkarintyg. Intyget ska skrivas av legitimerad läkare.

Intyg för tandvård till hälso- och sjukvårdsavgift

Om en patient har svårt att sköta sin munhygien på grund av långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning kan hen få tandvård enligt taxan som gäller i hälso- och sjukvården. Intyget som behövs ska skrivas av en läkare.

Intyg efter dödsfall

När en person dör måste dödsfallet fastställas och dödsorsaksintyg samt dödsbevis skrivas.

Intyg till Försäkringskassan och Transportstyrelsen

Intyg som gäller vissa ersättningsfrågor som ska till Försäkringskassan och intyg till Transportstyrelsen ska skrivas av läkare.

Eftersom det finns regler om vem som får skriva sjukintyg till Försäkringskassan får uppgiften inte delegeras.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får skriva intyg och utlåtande?](#)

Vem får fastställa dödsfall?

Det är en läkare som ska fastställa ett dödsfall genom en klinisk undersökning. En sjuksköterska kan göra den kliniska undersökningen om dödsfallet är förväntat på grund av sjukdom eller nedsatt hälsotillstånd eller om kroppen uppvisar uppenbara tecken på död. Läkaren som fastställer dödsfallet måste då ha tillgång till relevanta och aktuella uppgifter om den dödes tidigare medicinska tillstånd.

Den läkare som har fastställt ett dödsfall ansvarar för att den avlidna får ett id-band.

Vid misstanke om total hjärninfarkt ska dödsfallet fastställas genom minst två kliniska neurologiska undersökningar. Undersökningarna får göras av samma läkare.

När ett dödsfall är fastställt ska en läkare skriva ett dödsbevis och ett dödsorsaksintyg. Det kan vara olika läkare som skriver beviset och intyget.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får fastställa dödsfall?](#)

Vem får sätta venkateter?

En venkateter är typiskt sett en medicinteknisk produkt och det finns särskilda krav på kompetens för personal som hanterar medicintekniska produkter.

Om läkemedel ges när venkatetern sätts gäller reglerna för administration av läkemedel.

I övrigt finns det inga särskilda regler för vem som får sätta venkateter på en patient och det är ofta verksamhetschefen eller den arbetsledande chefen som fördelar arbetsuppgiften.

För många arbetsuppgifter i hälso- och sjukvården och tandvården finns det inga särskilda regler om vem som får utföra dem. Det betyder att hälso- och sjukvårdspersonal med rätt kompetens kan utföra arbetsuppgiften.

Vårdgivaren ansvarar för att planera, leda och kontrollera verksamheten så att den lever upp till kravet på god vård enligt allmänna regler i hälso- och sjukvården och tandvården. De allmänna reglerna ger en ram för hur arbetsuppgifter kan fördelas. De mest grundläggande reglerna rör vårdgivarens och hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får sätta venkateter?](#)

Vad innebär ett särskilt förordnande?

Beskrivning

Ett särskilt förordnande är ett tillfälligt tillstånd för att få jobba i yrket. Det är Socialstyrelsen som beslutar om särskilt förordnande. För läkare utbildande i Sverige eller inom Norden kan även landsting och regioner ge ett förordnande, till exempel för allmäntjänstgöring, AT, eller vikariat.

Länk

[Legitimation och särskilt förordnande](#)

Vad får en nyutbildad sjuksköterska göra innan legitimation?

Beskrivning

Den som utbildar sig eller har en utbildning men ännu inte fått legitimation kan börja jobba i hälso- och sjukvården och tandvården. Hen får jobba utifrån sin kompetens men inte använda yrkestiteln eller utföra arbetsuppgifter som kräver legitimation eller särskilt förordnande enligt lagar och föreskrifter.

Till exempel kan en utbildad sjuksköterska som väntar på sin legitimation arbeta som undersköterska. Hen kan utföra arbetsuppgifter utifrån sin kompetens men inte ge läkemedel utan delegering eller utföra andra uppgifter som kräver legitimation.

Länk

[Jobba innan legitimation](#)

Vad är en verksamhetschef?

Beskrivning

Alla verksamheter i hälso- och sjukvården ska ha en verksamhetschef. Verksamhetschefen är den som har det övergripande ansvaret för verksamheten och för att tillgodose patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet.

Det är vårdgivaren som bestämmer vilket ansvar och vilka arbetsuppgifter som verksamhetschefen ska ha. Vissa arbetsuppgifter måste dock alltid ingå i verksamhetschefens ansvarsområde, till exempel att ansvara för rutiner för delegering. Verksamhetschefen ska också alltid ha det övergripande ansvaret för verksamheten.

Länk

[Verksamhetschef](#)

Vad är en MAS/MAR?

Beskrivning

I den kommunala hälso- och sjukvården måste det finnas en eller flera medicinskt ansvariga sjuksköterskor (MAS). För verksamheter som jobbar med rehabilitering kan det istället finnas en arbetsterapeut, fysioterapeut eller sjukgymnast som är medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR).

Länk

[Medicinskt ansvarig sjuksköterska \(MAS\) och medicinskt ansvarig för rehabiliter...](#)

Vem får granska röntgenbilder?

Det finns inga särskilda regler för vem som får granska resultatet av en röntgenundersökning. Det är ofta verksamhetschefen eller den arbetsledande chefen som fördelar arbetsuppgiften.

För många arbetsuppgifter i hälso- och sjukvården och tandvården finns det inga särskilda regler om vem som får utföra dem. Det betyder att hälso- och sjukvårdspersonal med rätt kompetens kan utföra arbetsuppgiften.

Vårdgivaren ansvarar för att planera, leda och kontrollera verksamheten så att den lever upp till kravet på god vård enligt allmänna regler i hälso- och sjukvården och tandvården. De allmänna reglerna ger en ram för hur arbetsuppgifter kan fördelas. De mest grundläggande reglerna rör vårdgivarens och hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får granska resultatet av en röntgenundersökning?](#)

Vem får ställa diagnos på en patient?

Det finns inga särskilda regler för vem som får ställa diagnos eller sätta diagnoskod. Det är ofta verksamhetschefen eller den arbetsledande chefen som fördelar arbetsuppgiften. I allmänhet är det läkare eller tandläkare som ställer diagnos, men all hälso- och sjukvårdspersonal som har tillräcklig kunskap om en sjukdom, en funktionsnedsättning eller en skada kan ställa diagnos inom ramen för sin yrkeskompetens. Att ställa en slutgiltig sjukdomsdiagnos kan därför ses som en process, där olika yrkesutövare bidrar med sin kompetens.

Man bör skilja på de två momenten ”att ställa diagnos” och ”att klassificera en ställd diagnos”. I det första fallet bedömer man vilket sjukdomstillstånd patienten lider av. I det senare fallet anger man en kod för diagnosen, med hjälp av något kodverk, till exempel en diagnosklassifikation. Arbetsuppgiften att klassificera en diagnos är inte heller reglerad vad gäller vem som får utföra den.

För många arbetsuppgifter i hälso- och sjukvården och tandvården finns det inga särskilda regler om vem som får utföra dem. Det betyder att hälso- och sjukvårdspersonal med rätt kompetens kan utföra arbetsuppgiften.

Vårdgivaren ansvarar för att planera, leda och kontrollera verksamheten så att den lever upp till kravet på god vård enligt allmänna regler i hälso- och sjukvården och tandvården. De allmänna reglerna ger en ram för hur arbetsuppgifter kan fördelas. De mest grundläggande reglerna rör vårdgivarens och hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem får ställa diagnos?](#)

Vad är ett legitimationsyrke?

Beskrivning

För vissa yrken i hälso- och sjukvården och tandvården krävs legitimation. Legitimationen ska vara en garanti för att personen har de kunskaper, färdigheter och egenskaper som krävs för yrket. Det finns 21 legitimationsyrken.

Länk

[Legitimation och särskilt förordnande](#)

Vem ansvarar för att en tolk finns tillgänglig när patienten behöver det?

Landstinget eller den vårdgivare som landstinget har avtal med ansvarar för att det finns en tolk tillgänglig när en patient behöver det.

Relaterad arbetsuppgift

[Vem ansvarar för att en tolk finns tillgänglig när patienten behöver det?](#)

Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården

Socialstyrelsen